Zbornik sudske prakse

PRESUDA OPĆEG SUDA (peto vijeće)

12. srpnja 2019.*

„Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Tržište čitača optičkih diskova – Odluka kojom se utvrđuje povreda članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u – Koluzivni sporazumi koji se odnose na nadmetanje koje su organizirala dva proizvođača računala – Bitne povrede postupka i prava obrane – Nadležnost Komisije – Zemljopisni opseg povrede – Jedinstvena i trajna povreda – Načelo dobre uprave – Smjernice iz 2006. za izračun iznosa kazni"

U predmetu T-8/16,

Toshiba Samsung Storage Technology Corp., sa sjedištem u Tokiju (Japan),

Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp., sa sjedištem u Suwon-siju (Južna Koreja),

koje su zastupali M. Bay, J. Ruiz Calzado, A. Aresu i A. Scordamaglia-Tousis, a zatim M. Bay, J. Ruiz Calzado i A. Aresu, odvjetnici,

tužitelji,

protiv

Europske komisije, koju su zastupali N. Khan, A. Biolan i M. Farley, a zatim A. Biolan, M. Farley i A. Cleenewerck de Crayencour, u svojstvu agenata,

tuženika,

povodom zahtjeva na temelju članka 263. UFEU-a za, kao prvo, potpuno ili djelomično poništenje odluke Komisije C(2015) 7135 *final* od 21. listopada 2015. koja se odnosi na postupak primjene članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet AT.39639 – Optical Disk Drives) i, podredno, smanjenje iznosa novčane kazne izrečene tužiteljima,

OPĆI SUD (peto vijeće),

u sastavu: D. Gratsias, predsjednik, I. Labucka i I. Ulloa Rubio (izvjestitelj), suci,

tajnik: N. Schall, administrator,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 3. svibnja 2018.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: engleski

Presudu [1]

I. Okolnosti spora

A. Tužitelji i tržišta

1 Tužitelji, Toshiba Samsung Storage Technology Corp. (u daljnjem tekstu: TSST Japan) i Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. (u daljnjem tekstu: TSST KR), proizvođači su i dobavljači čitača optičkih diskova (u daljnjem tekstu: ODD-ovi). Konkretno, TSST Japan je zajedničko društvo u vlasništvu društva Toshiba Corporation, sa sjedištem u Japanu, i društva Samsung Electronics Co., Ltd, sa sjedištem u Južnoj Koreji. Tijekom razdoblja trajanja povrede društvo TSST Japan bilo je društvo majka društva TSST KR.

2 TSST Japan i TSST KR (u daljnjem tekstu zajedno: TSST) započeli su s poslovanjem 1. travnja 2004. kao dvije zasebne poslovne jedinice. TSST Japan je u prosincu 2005. napustio tržište te nastavio s prijelaznim aktivnostima smanjene prodaje do početka 2008. TSST KR je postupno preuzeo aktivnosti prodaje društva TSST Japan i izravno je angažirano na razvoju, komercijalizaciji, prodaji i postprodajnim uslugama vezanim za ODD-ove (pobijana odluka, uvodna izjava 14.).

3 Dotična povreda odnosi se na ODD-ove koji se koriste u osobnim računalima (stolnim i prijenosnim) (u daljnjem tekstu: PC-i) koja proizvode Dell Inc. (u daljnjem tekstu: Dell) i Hewlett Packard (u daljnjem tekstu: HP). ODD-ovi se također koriste u brojnim drugim uređajima koje koriste potrošači, kao što su čitači kompaktnih diskova (u daljnjem tekstu: CD-ovi) ili optički digitalni diskovi (u daljnjem tekstu: DVD-ovi), igraće konzole i drugi periferni elektronički uređaji (pobijana odluka, uvodna izjava 28.).

4 ODD-ovi koji se koriste u PC-ima razlikuju se u veličini, mehanizmima za utovar (otvor ili ploče) i vrstama diskova koje mogu pročitati ili na koje mogu snimati. ODD-ovi se mogu podijeliti u dvije skupine: poluvisoke čitače („half-height”, u daljnjem tekstu: HH) za stolna računala i tanke čitače za prijenosna računala. Podskupina tankih čitača sastoji se od čitača različitih veličina. Postoje različite vrste čitača HH i tankih čitača prema njihovoj tehničkoj funkcionalnosti (pobijana odluka, uvodna izjava 29.).

5 Dell i HP dva su glavna proizvođača izvornih proizvoda na svjetskom tržištu PC-a. Ta dva društva koriste klasične postupke nadmetanja na svjetskoj razini koji među ostalim podrazumijevaju tromjesečne pregovore o cijenama na svjetskoj razini i o količini globalnih prodaja s malim brojem prethodno odabranih dobavljača ODD-ova. U pravilu regionalna pitanja ne igraju nikakvu ulogu u javnoj nabavi ODD-ova, osim onih vezanih za potražnju u regijama koje utječu na količine globalnih prodaja (pobijana odluka, uvodna izjava 32.).

6 Postupci nadmetanja podrazumijevaju zahtjeve za ponude, elektroničke zahtjeve za ponude, internetske pregovore, elektroničke dražbe i bilateralne pregovore (izvan interneta). Na kraju postupka nadmetanja klijenti dodjeljuju količine dobavljačima ODD-ova koji sudjeluju (svima ili barem većini njih, osim ako je uspostavljen mehanizam za isključenje) prema cijenama koje su ponudili. Primjerice, najuspješnija je ponuda dobila 35 do 45 % ukupnih dodjela tržišta za dotično tromjesečje, druga po uspješnosti 25 do 30 %, treća 20 % itd. Tim su se klasičnim postupcima nadmetanja koristile skupine klijenata zadužene za nadmetanja da bi ostvarile učinkovite natječaje po konkurentnim cijenama. U tu svrhu koristile su se svim mogućim praksama da bi potaknule nadmetanje u cijenama među dobavljačima ODD-ova (pobijana odluka, uvodna izjava 33.).

1 Objavljuju se samo one točke presude čije objavljivanje Opći sud smatra potrebnim.

7 U pogledu Della, on se uglavnom nadmetao putem pregovora na internetu. Oni mogu imati određeno trajanje ili završiti nakon predviđenog razdoblja, npr. 10 minuta nakon posljednje ponude, ako nijedan dobavljač ODD-ova nije podnio novu ponudu. U nekim slučajevima pregovori na internetu mogu trajati više sati ako je nadmetanje aktivnije ili ako je trajanje pregovora na internetu bilo produljeno kako bi se dobavljače ODD-ova potaknulo da nastave davati ponude. S druge strane, čak i kada su pregovori na internetu trajali neograničeno i ovisili o konačnim ponudama, Dell je u određenom trenutku mogao objaviti završetak pregovora na internetu. Dell je mogao odlučiti prijeći s postupka „samog razvrstavanja" na „neselektivni" postupak. On je, osim toga, mogao poništiti pregovore na internetu ako je utvrđeno da su poziv na nadmetanje ili njegov rezultat nezadovoljavajući i mogao je, umjesto toga, provesti bilateralne pregovore. Postupak pregovora na internetu nadzirali su svjetski upravljači nabavom koje je za te transakcije zadužio Dell (pobijana odluka, uvodne izjave 34. i 37.).

8 Što se tiče HP-a, u glavnim su se postupcima nadmetanja koristili zahtjevi za ponude i elektronički zahtjevi za ponude. Oba postupka su ostvarena putem interneta koristeći se istom platformom. Što se tiče, kao prvo, zahtjeva za ponude, oni su bili tromjesečni. Kombinirali su pregovore na internetu i bilateralne pregovore izvan interneta raspodijeljene u određenom razdoblju, obično dva tjedna. Dobavljači ODD-ova su u jednom krugu nadmetanja otvorenom tijekom određenog razdoblja bili pozvani da podnesu ponude na internetskoj platformi ili elektroničkom poštom. Nakon prvog kruga nadmetanja HP se sastajao sa svakim pojedinačnim sudionikom i započinjao pregovore na temelju ponude dobavljača ODD-ova kako bi dobio najbolju ponudu svakog dobavljača bez otkrivanja identiteta ili ponude koju su podnijeli drugi dobavljači ODD-ova. Što se tiče, s druge strane, elektroničkih zahtjeva za ponude, oni su obično organizirani u obliku obrnutog nadmetanja. Ponuditelji su se dakle spajali na internetsku platformu u naznačeno vrijeme i aukcija je počinjala po cijeni koju je utvrdio HP. Ponuditelji, koji su davali ponude koje su se postupno smanjivale, obaviješteni su o svojoj klasifikaciji svaki put kad bi se podnijela nova ponuda. Na kraju zadanog vremena dobavljači ODD-ova koji su podnijeli najnižu ponudu pobjeđuju u aukciji, a drugi dobavljači se razvrstavaju na drugo i treće mjesto, prema njihovim ponudama (pobijana odluka, uvodne izjave 41. do 44.).

B. Upravni postupak

9 Komisija je 14. siječnja 2009. od društva Koninklijke Philips NV (u daljnjem tekstu: Phillips) zaprimila zahtjev za oslobađanje od kazne na temelju Obavijesti Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (SL 2006., C 298, str. 17.) (u daljnjem tekstu: Obavijest o suradnji iz 2006.). Taj je zahtjev upotpunjen 29. siječnja i 2. ožujka 2009. da bi se njime uz društvo Philips obuhvatilo i društvo Lite-On IT Corporation (u daljnjem tekstu: Lite-On) i njihovo zajedničko poduzeće Philips & Lite-On Digital Solutions Corporation (u daljnjem tekstu: PLDS).

10 Komisija je 29. lipnja 2009. poslala zahtjev za pružanje informacija poduzetnicima aktivnima u području ODD-ova.

11 Komisija je 30. lipnja 2009. društvima Philips, Lite-On i PLDS dodijelila uvjetno oslobađanje.

12 Hitachi-LG Data Storage, Inc. i Hitachi-LG Data Storage Korea, Inc. (u daljnjem tekstu zajedno: HLDS) podnijeli su 4. i 6. kolovoza 2009. Komisiji zahtjev za smanjenje iznosa novčane kazne na temelju Obavijesti Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela.

13 Komisija je 18. srpnja 2012. pokrenula postupak i donijela obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku u odnosu na trinaest dobavljača ODD-ova, među kojima su i tužitelji. U toj je obavijesti navela da su ta društva povrijedila članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP) sudjelujući u zabranjenom sporazumu koji se odnosio na ODD-ove od 5. veljače 2004. do 29. lipnja 2009., koji se sastojao od usklađivanja njihovih ponašanja u pogledu nadmetanja koja su organizirala dva proizvođača računala, Dell i HP.

14 Tužitelji su 29. listopada 2012. u svojem odgovoru na obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku podnijeli pisana očitovanja.

15 Saslušanje pred Komisijom održano je 29. i 30. studenoga 2012. i na njemu su sudjelovali svi adresati obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku.

16 Komisija je 14. prosinca 2012. od svih stranaka zatražila relevantne dokumente koje su primile od društava Dell i HP tijekom razdoblja trajanja povrede. Sve su stranke, uključujući tužitelje, odgovorile na te zahtjeve. Svaka od njih je imala pristup nepovjerljivim odgovorima koje su dostavili drugi dobavljači ODD-ova.

17 Tužitelji su 27. studenoga 2013. podnijeli dodatna očitovanja na odgovore drugih stranaka.

18 Komisija je 18. veljače 2014. donijela dvije dodatne obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku da bi, prema njezinu mišljenju upotpunila, izmijenila i razjasnila prigovore upućene određenim adresatima obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku u pogledu njihove odgovornosti za navodnu povredu.

19 Komisija je 1. lipnja 2015. donijela drugu dodatnu obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku. Cilj te nove obavijesti bio je upotpuniti prethodne obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku odgovorom na prigovore koji su u tim obavijestima upućeni dodatnim pravnim subjektima koji pripadaju grupama poduzetnika (društvima majkama ili spojenim subjektima), a koji su već bili adresati prve obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku.

20 Adresati obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku od 18. veljače 2014. i od 1. lipnja 2015. pisanim su putem dali do znanja Komisiji svoje stajalište a da pritom nisu zatražili održavanje saslušanja.

21 Komisija je 3. lipnja 2015. svim strankama uputila dopis o činjenicama. Adresati dopisa o činjenicama pisanim su putem dali do znanja Komisiji svoje stajalište.

22 Komisija je 21. listopada 2015. donijela odluku C(2015) 7135 *final* o postupku na temelju članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet AT.39639 – Optical Disk Drives) (u daljnjem tekstu: pobijana odluka).

C. Pobijana odluka

1. Dotična povreda

23 U pobijanoj odluci Komisija je smatrala da su sudionici zabranjenog sporazuma uskladili svoje konkurentno ponašanje, barem od 23. lipnja 2004. do 25. studenoga 2008. Pojasnila je da je takvo usklađivanje provedeno na temelju mreža paralelnih bilateralnih kontakata. Navela je da su sudionici u zabranjenom sporazumu nastojali prilagoditi količine na tržištu kako bi se osiguralo da cijene i dalje budu više nego što bi bile da nije bilo tih bilateralnih kontakata (pobijana odluka, uvodna izjava 67.).

24 Komisija je u pobijanoj odluci navela da se usklađivanje između sudionika u zabranjenom sporazumu odnosilo na račune klijenata Della i HP-a, dvaju najvažnijih proizvođača izvornih proizvoda na svjetskom tržištu PC-a. Prema Komisijinu mišljenju, uz bilateralne pregovore s dobavljačima ODD-ova Dell i HP su sudjelovali u standardiziranim nadmetanjima koja su se održavala najmanje svaka tri

mjeseca. Istaknula je da su sudionici u zabranjenom sporazumu koristili svoju mrežu bilateralnih kontakata da bi manipulirali tim postupcima nadmetanja, sprečavajući time pokušaje svojih klijenata da potaknu konkurenciju cijenama (pobijana odluka, uvodna izjava 68.).

25 Prema Komisijinu mišljenju, redovite razmjene informacija posebno su omogućile članovima zabranjenog sporazuma da precizno znaju za namjere konkurenata prije nego što se upuste u postupak nadmetanja i stoga da utvrde svoju strategiju tržišnog natjecanja (pobijana odluka, uvodna izjava 69.).

26 Komisija je dodala da su, u redovitim vremenskim razmacima, sudionici u zabranjenom sporazumu razmjenjivali informacije o cijenama koje su se odnosile na pojedinačne račune klijenata te informacije koje nisu povezane s cijenom, kao što su postojeća proizvodnja i kapacitet opskrbe, stanje zaliha, stanje u pogledu kvalifikacija, vrijeme uvođenja novih proizvoda ili poboljšanja. Istaknula je, nadalje, da su dobavljači ODD-ova pratili konačne rezultate okončanih postupaka nadmetanja, odnosno klasifikaciju, cijenu i količine (pobijana odluka, uvodna izjava 70.).

27 Komisija je također navela da su dobavljači, imajući na umu da njihovi kontakti trebaju ostati tajni u odnosu na klijente, za kontakt koristili načine koje su smatrali dovoljno prikladnima za postizanje željenog rezultata. Navela je da je, osim toga, pokušaj sazivanja prvog sastanka za pokretanje redovitih multilateralnih sastanaka između dobavljača ODD-ova propao u 2003. nakon što je otkriven klijentu. Prema Komisijinu mišljenju, bilateralni su se kontakti većinom ostvarivali u obliku telefonskih razgovora i, ponekad, također putem elektroničke pošte, uključujući privatne adrese elektroničke pošte (Hotmaila) i instantne poruke, odnosno na sastancima, uglavnom na razini voditelja svjetskih računa (pobijana odluka, uvodna izjava 71.).

28 Komisija je utvrdila da su sudionici u zabranjenom sporazumu bili u redovitom kontaktu, uglavnom telefonom, te da su ti kontakti postajali češći u trenutku postupka nadmetanja, tijekom kojih su neki sudionici u zabranjenom sporazumu razgovarali nekoliko puta dnevno. Pojasnila je da su općenito kontakti između određenih sudionika u zabranjenom sporazumu bili češći nego kontakti između nekih drugih sudionika (pobijana odluka, uvodna izjava 72.).

2. Odgovornost tužitelja

29 Odgovornost tužiteljâ utvrđena je zbog, s jedne strane, izravnog sudjelovanja TSST-a KR u zabranjenom sporazumu od 23. lipnja 2004. do 17. studenoga 2008., posebno zbog koordinacije s drugim konkurentima u pogledu Della i HP-a i, s druge strane, zbog izvršavanja odlučujućeg utjecaja TSST-a Japan na svoje društvo kćer tijekom cijelog razdoblja povrede, kako je to smatrala Komisija (pobijana odluka, uvodna izjava 498.).

3. Novčane kazne izrečene tužiteljima

30 U odnosu na izračun iznosa novčane kazne izrečene tužiteljima Komisija se oslonila na Smjernice o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 (SL 2006., C 210, str. 2.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 58., u daljnjem tekstu: Smjernice za izračun kazni).

31 Najprije, da bi se odredio osnovni iznos novčane kazne, Komisija je smatrala da je, s obzirom na znatne razlike u trajanju sudjelovanja dobavljača i kako bi se bolje odrazio stvarni učinak zabranjenog sporazuma, bilo primjereno upotrijebiti godišnji prosjek koji se izračunava na temelju stvarne vrijednosti prodaje koju su poduzetnici ostvarili tijekom punih kalendarskih mjeseci njihova sudjelovanja u povredi (pobijana odluka, uvodna izjava 527.).

32 Komisija je dakle objasnila da je vrijednost prodaje izračunana na temelju prodaje ODD-ova namijenjenih prijenosnim i kućnim računalima za koje su izdani računi društvima HP i Dell, koji se nalaze u EGP-u (pobijana odluka, uvodna izjava 528.).

33 Nadalje, Komisija je smatrala da se, s obzirom na to da je protutržišno ponašanje u odnosu na HP započelo kasnije i kako bi se uzeo u obzir razvoj zabranjenog sporazuma, vrijednost relevantne prodaje treba zasebno izračunati za Dell i za HP i da se trebaju primijeniti dva koeficijenta na temelju trajanja (pobijana odluka, uvodna izjava 530.).

34 Komisija je zatim odlučila da je, budući da se sporazumi o usklađivanju cijena po svojoj naravi ubrajaju u najteže povrede članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u i da zabranjeni sporazum obuhvaća barem cijeli EGP, postotak koji se primjenjuje na temelju težine u ovom slučaju 16 % u odnosu na sve adresate pobijane odluke (pobijana odluka, uvodna izjava 544.).

35 Osim toga, Komisija je navela da je s obzirom na okolnosti slučaja odlučila dodati odvraćajući iznos od 16 % (pobijana odluka, uvodne izjave 554. i 555.).

36 Konačno, budući da je prilagođeni osnovni iznos kazne izrečene tužiteljima dosegao gornju granicu utvrđenu na 10 % njihova prometa, Komisija je provela novu prilagodbu na temelju članka 23. stavka 2. Uredbe Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101.] i [102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.) (pobijana odluka, uvodne izjave 570. do 572.).

37 Izreka pobijane odluke, u dijelu koji se tiče tužitelja, glasi kako slijedi:

„*Članak 1.*

Sljedeći poduzetnici povrijedili su članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u sudjelujući tijekom navedenih razdoblja u jedinstvenoj i trajnoj povredi, koja se sastoji od više odvojenih povreda, u sektoru čitača optičkih diskova koji obuhvaća cijeli EGP i koja se sastojala od dogovora o usklađivanju cijena:

[…]

(e) [tužitelji] od 23. lipnja 2004. do 17. studenoga 2008., za usklađivanje u pogledu Della i HP-a.

[…]

Članak 2.

Za povrede iz članka 1. izriču se sljedeće novčane kazne:

[…]

(e) [tužitelji], solidarno odgovorni: 41 304 000 eura.”

II. Postupak i zahtjevi stranaka

38 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 5. siječnja 2016. tužitelji su pokrenuli ovaj postupak.

39 Komisija je 21. srpnja 2016. podnijela odgovor na tužbu.

40 Na prijedlog suca izvjestitelja Opći sud (peto vijeće) odlučio je otvoriti usmeni postupak te je u okviru mjera upravljanja postupkom predviđenih u članku 91. njegova Poslovnika pozvao Komisiju da podnese određene dokumente koji se odnose na povjerljive izjave. Komisija je navela da ne može podnijeti prijepise tih povjerljivih izjava podnesenih u okviru njezina pokajničkog programa.

41 Rješenjem od 23. travnja 2018., donesenim na temelju, s jedne strane, članka 24. prvog stavka Statuta Suda Europske unije i, s druge strane, članka 91. točke (b) i članka 92. stavka 3. Poslovnika, Opći sud (peto vijeće) naložio je Komisiji da dostavi navedene prijepise.

42 Komisija je podnijela te prijepise 24. travnja 2018. Odvjetnici tužitelja mogli su ih pregledati u tajništvu Općeg suda prije 30. travnja 2018. u 17h.

43 Izlaganja stranaka i njihovi odgovori na pitanja koja je postavio Opći sud saslušani su na raspravi 3. svibnja 2018.

44 Tužitelji od Općeg suda zahtijevaju da:

– u potpunosti ili djelomično poništi spornu odluku;

– podredno, smanji iznos novčane kazne koja im je izrečena;

– naloži Europskoj komisiji snošenje troškova;

45 Komisija od Općeg suda zahtijeva da:

– odbije tužbu;

– naloži tužiteljima snošenje troškova.

III. Pravo

46 U prilog tužbi tužitelji ističu devet tužbenih razloga. Prvi tužbeni razlog temelji se na bitnoj povredi postupka i prava obrane, drugi na nenadležnosti Komisije za primjenu članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u, treći na pogreškama koje se tiču činjenica i prava u određivanju zemljopisnog opsega povrede, četvrti na pogreškama koje se tiču činjenica i prava prilikom utvrđivanja postojanja jedinstvene i trajne povrede, peti na pogreškama koje se tiču činjenica i prava u pogledu navodnog saznanja o cjelokupnoj povredi, šesti na pogreškama koje se tiču činjenica i prava u pogledu datuma početka sudjelovanja u zabranjenom sporazumu, sedmi na nedostatku dokaza o sudjelovanju u usklađenim djelovanjima ili protutržišnim sporazumima, osmi na povredi prava na dobru upravu zbog predugog trajanja postupka i deveti, iznesen podredno, na pogreškama koje je Komisija počinila prilikom izračuna iznosa novčane kazne.

A. Prvi tužbeni razlog, koji se temelji na bitnoj povredi postupka i prava obrane

[*omissis*]

1. Prvi dio, koji se temelji na nedosljednosti između obavijesti o utvrđenim činjenicama i pobijane odluke u pogledu pravne kvalifikacije navodnog ponašanja

[*omissis*]

56 Pojam jedinstvene i trajne povrede podrazumijeva skup ponašanja različitih stranaka koje žele ostvariti isti protutržišni gospodarski cilj (presude od 24. listopada 1991., Rhône-Poulenc/Komisija, T-1/89, EU:T:1991:56, t. 125. i 126.).

57 Iz samog pojma jedinstvene i trajne povrede proizlazi da takva povreda podrazumijeva „skup ponašanja ili povreda”. Tužitelji ne mogu stoga tvrditi da je Komisija uključila dodatnu pravnu kvalifikaciju u članku 1. pobijane odluke utvrdivši da se, usto što je bila jedinstvena i trajna, povreda sastojala od više „odvojenih povreda” s obzirom na to da su upravo ta različita protutržišna ponašanja činila navedenu jedinstvenu povredu.

58 Valja stoga smatrati da ne postoji nedosljednost između obavijesti o utvrđenim činjenicama i pobijane odluke ako se u potonjoj navodi da se jedinstvena i trajna povreda sastojala od nekoliko „zasebnih povreda”.

[*omissis*]

2. Drugi i treći dio, koji se temelje na nedostatku u obrazloženju zbog proturječnosti u pobijanoj odluci u pogledu pravne kvalifikacije navodne povrede

[*omissis*]

81 Međutim, činjenica da ni izreka ni uvodna izjava 352. pobijane odluke ne navode „zasebne povrede” ne predstavlja nedostatak u obrazloženju te odluke jer takve povrede ne uključuju dodatnu pravnu kvalifikaciju koja može biti detaljna. Naime, s jedne strane, kao što proizlazi iz točaka 57. i 65. ove presude, sama pravna kvalifikacija predmetne povrede je „jedinstvena i trajna povreda” koja podrazumijeva „skup ponašanja ili povreda”. S druge strane, ta ponašanja ili navodne povrede koje se sastoje od različitih kontakata detaljno su iznesene u tekstu same pobijane odluke i navedene u njezinu Prilogu I.

[*omissis*]

3. Šesti dio, koji se temelji na povredi prava obrane u pogledu dokaza sadržanih u pobijanoj odluci

[*omissis*]

a) Treći prigovor, koji se temelji na povredi obveze obrazlaganja jer su u toj odluci provedena upućivanja na Prilog I. pobijanoj odluci

[*omissis*]

157 Osim toga, tijekom rasprave tužitelji su isticali da upućivanja ili identifikacijski brojevi koji se koriste za navođenje kontakata u obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama ne odgovaraju upućivanjima korištenima u prilogu tom dokumentu ili u pobijanoj odluci i u njezinu prilogu te da su zbog toga njihova prava obrane povrijeđena.

158 Valja istaknuti, kao prvo, da tužitelji ponovno općenito osporavaju tu razliku upućivanja, a ne podnose nikakve konkretne indicije u pogledu navodne povrede niti navode kako su njihova prava obrane bila povrijeđena.

159 Međutim, iako je točno da se klasifikacija dokumenata s kontaktima razlikuje u obavijesti o utvrđenim činjenicama i njezinu prilogu odnosno u pobijanoj odluci i njezinu prilogu, to ne mijenja činjenicu da su elementi navedeni u tim dokumentima isti i da se, prema tome, ti elementi mogu identificirati.

Naime, ako se, na primjer, u obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama dokument o kontaktu koji je s TSST-om ostvaren u lipnju 2004. nalazi pod oznakom „ID 490 str. 70.”, taj se isti dokument navodi u njezinu Prilogu I. te u pobijanoj odluci i njezinu prilogu pod oznakom „ID 490/70”. Osim toga, zaglavlje tablice u Prilogu I. obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku kao i ono tablice u prilogu pobijanoj odluci jasno pojašnjavaju da navođenje dokumenta „ID 490/70” odgovara dokumentu 490 (ID) i da se navedeni kontakt spominje na stranici 70. Stoga se tužitelji ne mogu valjano pozivati na povredu svojeg prava obrane.

160 U svakom slučaju, valja utvrditi da obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku odnosno pobijana odluka kao i njihovi prilozi sadržavaju dovoljno informacija za utvrđivanje kontakata koji se stavljaju na teret. Naime, kad god se navodi neki kontakt, navode se i ponašanje koje se stavlja na teret, razdoblje protupravnog postupanja, sudionici, korisnici ili pozivi na nadmetanje, što omogućuje jednostavno pronalaženje dotičnog kontakta. Stoga se tužitelji ne mogu valjano pozivati na povredu svojih prava obrane.

[*omissis*]

B. Treći tužbeni razlog, koji se temelji na pogreškama koje se tiču činjenica i prava u određivanju zemljopisnog opsega povrede

[*omissis*]

198 Međutim, treba napomenuti da tužitelji miješaju, s jedne strane, nadležnost Komisije na temelju članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u s obzirom na međunarodno javno pravo vezano uz sporazum, odluku ili usklađeno djelovanje koje je osporeno u okviru drugog tužbenog razloga i, s druge strane, zemljopisni opseg dotičnog sporazuma, odluke ili usklađenog djelovanja. Naime, valja istaknuti, poput Komisije, da iako je osporavano ponašanje unutar EGP-a relevantno za utvrđivanje nadležnosti Komisije, zemljopisno područje koje obuhvaća takvo ponašanje određuju ponašanja u okviru zabranjenog sporazuma i njegovo funkcioniranje. Stoga, kao što to proizlazi iz spisa, Komisija je pravilno zaključila da opseg zabranjenog sporazuma obuhvaća cijeli EGP.

[*omissis*]

C. Četvrti tužbeni razlog, koji se temelji na pogreškama koje se tiču činjenica i prava prilikom utvrđivanja postojanja jedinstvene i trajne povrede

[*omissis*]

1. Prvi dio, koji se temelji na potrebi uspostave veze komplementarnosti kako bi se opravdalo postojanje jedinstvene i trajne povrede

[*omissis*]

205 Međutim, dovoljno je podsjetiti na to da, kao što je to već navedeno u točki 123. ove presude, odlučujući kriterij za postojanje jedinstvene i trajne povrede jest onaj prema kojem različita ponašanja koja su dio povrede čine dio „ukupnog plana” s jednim ciljem. Osim toga, nije potrebno provjeravati jesu li navedena ponašanja komplementarno povezana da bi ih se okvalificiralo kao jedinstvenu i trajnu povredu, na način da svako od ponašanja koja se stavljaju na teret ima jednu ili više posljedica za uobičajeno tržišno natjecanje i međudjelovanjem doprinosi ostvarivanju svih protutržišnih učinaka koje su željeli njihovi počinitelji (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2013., Siemens i dr./Komisija, C-239/11 P, C-489/11 P i C-498/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:866, t. 247. i 248.).

[*omissis*]

2. Drugi dio, koji se temelji na pogrešci koja se tiče činjenica i prava u vezi s kontaktima koje navodi Komisija u prilog postojanju jedinstvene i trajne povrede

[*omissis*]

230 Valja primijetiti da činjenica da su se neke značajke zabranjenog sporazuma protekom vremena razvile, osobito uključivanje novih sudionika, njihovo smanjenje ili proširenje zabranjenog sporazuma uključenjem HP-a ne može spriječiti Komisiju da takav sporazum okvalificira kao jedinstvenu i trajnu povredu jer je cilj zabranjenog sporazuma ostao isti (vidjeti u tom smislu presudu od 24. ožujka 2011., Aalberts Industries i dr./Komisija, T-385/06, EU:T:2011:114, t. 10.). Osim toga, valja poput Komisije primijetiti da je činjenica da je Quanta Storage, Inc. (u daljnjem tekstu: Quanta) istodobno sudjelovala u koluzivnim kontaktima s Dellom i HP-om kraće vrijeme nakon uključenja u zabranjeni sporazum dokazuje ukupan plan kojim se želi narušiti postojeće tržišno natjecanje, neovisno o okolnosti da su određeni poduzetnici napustili sudjelovanje u navedenoj jedinstvenoj povredi (vidjeti u tom smislu presudu od 16. rujna 2013., Masco i dr./Komisija, T-378/10, EU:T:2013:469, t. 119. i 120.).

[*omissis*]

Slijedom navedenog,

OPĆI SUD (peto vijeće)

proglašava i presuđuje:

1. **Tužba se odbija.**

2. **Toshiba Samsung Storage Technology Corp. i Toshiba Samsung Storage Technology Korea Corp. snosit će vlastite troškove kao i troškove Europske komisije.**

Gratsias Labucka Ulloa Rubio

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 12. srpnja 2019.

Potpisi